

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2022-03-31
MÅLNR: M 7062-14
AKTBIL: 244

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

BEGÄRAN OM TILLSTÅND

M 7062-14, Svensk Kärnbränslehantering AB, angående ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad verksamhet vid anläggningen för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall (SFR) m.m. i Forsmark, Östhammars kommun, Uppsala län

1. Yrkanden

Med anledning av regeringens tillåtlighetsbeslut den 22 december 2021 framställer Svensk Kärnbränslehantering AB ("SKB") följande yrkanden.

1.1 Tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken

SKB yrkar att domstolen ger tillstånd enligt miljöbalken:

1. att vid slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall (SFR) slutförvara maximalt 180 000 m³ låg- och medelaktivt avfall, allt härrörande från kärnteknisk verksamhet och annan verksamhet med strålning i Sverige, innefattande en utökning av den idag tillståndsgivna slutförvarsvolymen med 117 000 m³,
2. att för länshållning av SFR:s befintliga och tillkommande anläggningsdelar leda bort inläckande grundvatten,
3. att vidta de bygg- och anläggningsåtgärder som behövs för verksamheten enligt 1. och 2. och som närmare beskrivits i ansökan, därvid ska de befintliga anläggningarna för grundvattenbortledning förklaras vara av laglig beskaffenhet,
4. att för tillskapande av verksamhetsytor fylla igen ett cirka 65 000 m² stort vattenområde vid Stora Asphällan i Forsmark, och
5. att ovan jord inom angivet område vid Stora Asphällan i Forsmark behandla, lagra och krossa uttaget bergmaterial från SKB:s anläggningsarbeten i Forsmarksområdet samt tillverka betong för anläggningsarbeten.

1.2 Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

SKB yrkar att domstolen, för det fall domstolen bedömer att sådant tillstånd behövs, meddelar tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att bedriva den ovan angivna verksamheten med den påverkan på närliggande natur 2000-områden som beskrivs i ansökan.

1.3 Dispens enligt artskyddsförordningen

1. SKB yrkar att domstolen meddelar dispens enligt 15 § artskyddsförordningen (2007:805) att inom fastigheten Forsmark 6:8, vid ianspråktagande av ytor för uppförande och drift av den utbyggda anläggningen, gräva upp eller på annat sätt ta bort exemplar av grönvit nattviol, korallrot, nattviol, nästrot, skogsknipprot, skogsnycklar och tvåblad (8 § artskyddsförordningen).
2. SKB yrkar att domstolen, för det fall och i den utsträckning domstolen bedömer det vara nödvändigt, meddelar de dispenser som behövs enligt artskyddsförordningen (2207:805) till följd av ianspråktagande av ytor för uppförande och drift av den utbyggda anläggningen inom fastigheten Forsmark 6:8:
 - a. enligt 15 § artskyddsförordningen avseende grönvit nattviol, korallrot, nattviol, nästrot, skogsknipprot, skogsnycklar och tvåblad (8 § artskyddsförordningen), samt

- b. enligt 14 § artskyddsförordningen avseende vilda fåglar (4 § artskyddsförordningen). Förekommande fågelarter redovisas i Bilaga SFR-U K:20.

1.4 Övriga yrkanden

SKB yrkar att domstolen förordnar

- (a) att den miljöfarliga verksamheten i tillkommande anläggningar ska ha satts igång senast tio år efter lagakraftvunnen tillståndsdom (igångsättningstid),
- (b) att arbetena för den tillkommande vattenverksamheten ska vara utförda senast tio år efter lagakraftvunnen tillståndsdom (arbetstid),
- (c) att tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada från vattenverksamheten bestäms till fem år efter utgången av arbetstiden,
- (d) att den för prövningen upprättade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) godkänns, och
- (e) att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande).

2. SKB:s talan

2.1 Regeringens beslut

2.1.1 Miljöbalken

Regeringen har i beslut den 22 december 2021¹ i enlighet med 17 kap. miljöbalken tillåtit

- slutförvaring av maximalt 180 000 m³ låg- och medelaktivt radioaktivt avfall vid SFR och att de bygg- och anläggningsåtgärder som behövs för verksamheten vidtas,
- länshållning genom bortledande av grundvatten av befintliga och tillkommande underjordsdelar och att de anläggningar som behövs för bortledandet utförs,
- att ett ca 65 000 kvadratmeter stort vattenområde vid Stora Asphällan i Forsmark fylls igen, samt
- att uttaget bergmaterial från SKB:s anläggningsarbeten i Forsmarksområdet behandlas, lagras och krossas samt att betong för anläggningsarbeten tillverkas,

allt enligt vad som har beskrivits i SKB:s ansökan.

Regeringen har även förklarat att de befintliga anläggningarna för grundvattenbortledning är lagliga samt godkänt miljökonsekvensbeskrivningen.

¹ Regeringsbeslut 2021-12-22, M2019/02009.

Regeringen har inte föreskrivit några villkor enligt 17 kap. 7 § miljöbalken.

Regeringen har överlämnat ärendet till domstolen för fortsatt prövning av SKB:s ansökan.

Tiden för ansökan om s.k. rättsprövning av regeringens tillåtighetsbeslut enligt lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut, har gått ut. Inga ansökningar om rättsprövning har inkommit.

2.1.2 Kärntekniklagen

För domstolens kännedom har regeringen den 22 december 2021 även lämnat SKB tillstånd enligt *kärntekniklagen* till utökad verksamhet vid SFR innefattande bland annat att uppföra de förvarsdelar med tillhörande system som krävs för att efter utbyggnad slutförvara högst 180 000 m³ låg- och medelaktivt radioaktivt avfall samt att efter utbyggnad inneha och driva såväl den nu befintliga som den därefter utbyggda delen av SFR som en integrerad anläggning för slutförvaring av högst 180 000 m³ sådant avfall.

För tillståndet enligt kärntekniklagen har regeringen föreskrivit villkor som bland annat avser aktivitetsinnehållet för avfallet under drifttiden respektive efter förslutning av SFR.

Därtill har regeringen som villkor föreskrivit att uppförandet av utbyggnaden får påbörjas först efter att Strålsäkerhetsmyndigheten ("SSM") har godkänt en preliminär säkerhetsredovisning (PSAR), att utbyggnaden får tas i provdrift först efter att SSM har godkänt en förnyad säkerhetsredovisning (FSAR) samt att utbyggnaden får tas i rutinmässig drift först efter att SSM har godkänt en kompletterad säkerhetsredovisning (SAR). Villkoren är i enlighet med det gängse förfarandet med en stegvis prövning enligt det kärntekniska regelverket.

2.2 **SKB:s yrkanden i målet**

SKB vidhåller sina yrkanden i målet såsom de återgetts ovan och refererats på sid 3 och 4 i domstolens yttrande till regeringen (aktbil. 239).

SKB framställer nu även ett ytterligare reservationsvist yrkande om dispens enligt artskyddsförordningen. Skälen för yrkandet redovisas i avsnitt 8 nedan.

Även om regeringen i sitt beslut har lagligförklarat de befintliga anläggningarna för grundvattenbortledning samt godkänt miljökonsekvensbeskrivningen, vidhåller SKB dessa yrkanden inför tillståndsprövningen i målet. Skälen för detta redovisas i avsnitt 9 nedan.

SKB yrkar nu även att domstolen meddelar verkställighetsförordnande, dvs. att blivande tillstånd får tas i anspråk även om det överklagas. Skälen för yrkandet redovisas i avsnitt 10 nedan.

3. **SKB:s övriga ansökningar avseende planerade verksamheter i Forsmark**

3.1 **Kärnbränsleförvaret**

I mars 2011 ansökte SKB om tillstånd enligt miljöbalken att anlägga och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle (Kärnbränsleförvaret) inom ett detaljplanerat område i Söderviken i

Forsmark, domstolens mål nr M 1333-11 (KBS-3-målet). Regeringen har den 27 januari 2022² tillåtit den ansökta verksamheten vid Kärnbränsleförvaret enligt 17 kap. miljöbalken och överlämnat ärendet till domstolen för fortsatt prövning av ansökan. SKB avser att redovisa yrkanden och villkorsförslag i KBS-3-målet under första halvåret 2023.

3.2 Hamnverksamheten

I november 2016 ansökte SKB hos domstolen om tillstånd enligt miljöbalken att vid Forsmarks hamn bedriva den hamnverksamhet som motiveras av den kärntekniska verksamheten i Forsmarksområdet och därtill relaterad verksamhet, domstolens mål nr M 6009-16 (hamnmålet). Genom beslut 2018-02-22 (aktbil. 35 i hamnmålet) har domstolen vilandeförklarat målet i avvaktan på regeringens tillåtlighetsprövning rörande Kärnbränsleförvaret eller till dess domstolen förordnar något annat.

SKB har i det fortsatta förberedelsearbetet identifierat att en optimerad infrastruktur för den planerade hamnverksamheten förutsätter åtgärder i hamnen som inte har redovisats i hamnmålet och som nu inte ingår i prövningen. Det kan bland annat röra sig om tillkommande vattenverksamheter i form av reparation av befintliga kajlägen, etablering av nya kajlägen samt erosionskydd vid hamnområdet och närliggande strandlinjer vid Stora Asphällan. Åtgärderna kan delvis komma att utföras på ytor som ingår i det redovisade verksamhetsområdet för SFR vilket föranleder SKB att justera SFR:s verksamhetsområde, se vidare avsnitt 4 nedan.

SKB har påbörjat arbetet med en tilläggsansökan som inkluderar de planerade åtgärderna. Avgränsningssamråd enligt 6 kap miljöbalken planeras att genomföras under april-maj 2022 och en tilläggsansökan avses att ges in till domstolen till sommaren 2022.

3.3 Uttag av havsvatten

SKB har nyligen hos domstolen ansökt om tillstånd enligt miljöbalken att från Asphällsfjärden i Forsmark leda bort havsvatten för att efter behandling försörja SFR med processvatten under utbyggnad och drift av SFR samt att efter rening till havet återföra returvattnet (domstolens mål M 1417-22). I ansökan har SKB uttryckt sin önskan att målet handläggs samordnat med detta målet (M 7062-14).

4. Underlaget för domstolens prövning m.m.

SKB:s tillståndsansökan som ingavs till mark- och miljödomstolen i december 2014 innehåller bland annat teknisk beskrivning, MKB samt huvudrapporten för säkerhetsanalysen SR-PSU avseende säkerhet efter förslutning. Ansökningshandlingarna har under mark- och miljödomstolens handläggning kompletterats vid ett flertal tillfällen, varvid vissa tidigare ingivna handlingar har ersatts av nya versioner. SKB hänvisar till Bilaga SFR-U K:18 som är en sammanställning över samtliga aktuella ansökningshandlingar som ingivits i målet.

Under mark- och miljödomstolens huvudförhandling i september 2019 kompletterade och förtydligade SKB prövningsunderlaget i vissa avseenden. SKB hänvisar härvidlag till det presentationsmaterial som ingavs under huvudförhandlingen.

² Regeringsbeslut 2022-01-27, M2018/00217/Me.

Under regeringens handläggning i tillåtlighetsfrågan har Östhammars kommun och ett antal remissinstanser yttrat sig. SKB har, i skrivelser till regeringen, kommenterat remissyttrandena. SKB har dock inte tillfört något ytterligare underlag såvitt avser prövningen i sak. Underlaget för regeringens tillåtlighetsbeslut har således i allt väsentligt varit detsamma som det underlag som förelåg när mark- och miljödomstolen lämnade sitt yttrande till regeringen.

Sedan domstolens huvudförhandling i september 2019 har SKB fortsatt arbetet med planering och projektering av SFR-utbyggnaden. SKB har då, som nämns ovan, bland annat identifierat behov av ändringar i hamninfrastrukturen samt uttag av havsvatten för processvattenändamål, frågor som handläggs i särskilda mål hos domstolen.

Därutöver vill SKB särskilt framhålla följande.

- Som anges i avsnitt 3.2 ovan planerar SKB att komplettera infrastrukturen i hamnen med bland annat nya kajlägen och erosionsskydd, vilka delvis kan komma att anläggas inom det tidigare redovisade verksamhetsområdet för SFR. Eftersom dessa anläggningar bör tillståndsprövas inom ramen för hamnmålet, utgår de aktuella områdena ur SFR:s verksamhetsområde. Vidare har SKB vid huvudförhandlingen 2019 redovisat läget för utsläppspunkten för behandlat länshållningsvatten under byggskedet. SKB redovisar därför en uppdaterad version av beskrivningen av verksamhetsområdet, Bilaga SFR-U K:21 där vissa områden i anslutning till hamnen har utgått samt läget för utsläppspunkten för behandlat länshållningsvatten under byggtiden tillkommit.
- Som SKB redovisat bl.a. vid huvudförhandlingen 2019 kommer utsläppspunkten under drifttiden för länshållningsvatten från den utbyggda delen av SFR att vara gemensam med utsläppspunkten i hamnbassängen för länshållningsvatten för befintligt SFR. Under byggtiden kommer dock länshållningsvatten från de tillkommande undermarksdelarna att hanteras separat, med behandling och utsläpp i en ny punkt sydväst om Stora Asphällan. I regeringens tillåtlighetsbeslut anges under rubriken ”*Beskrivning av verksamheten*” att länshållningssystemen för befintliga och tillkommande undermarksdelar kommer att hållas fortsatt åtskilda efter utbyggnad när SFR drivs som en integrerad anläggning. Detta stämmer alltså inte.
- I MKB:n, sid 180, anges att uttag av naturgrus kommer att minimeras genom att de bergmassor som tas ut i projektet i stor utsträckning kommer att återanvändas i anläggningen. Vid huvudförhandlingen 2019 uppgav SKB att naturgrus inte kommer att användas för tillverkning av betong vid utbyggnaden av SFR, om det inte är motiverat av strålsäkerhetsskäl. Vid den fortsatta projekteringen har det konstaterats att SKB kommer behöva ha möjlighet att använda naturgrus som ballast i sprutbetongen som används för att förstärka bergväggarna under mark. Detta beror på produktionstekniska skäl – för framställning av sprutbetong ställs särskilda kvalitetskrav på ballastmaterialet vilka inte kan uppfyllas med krossprodukter. För övriga betongfraktioner kvarstår SKB:s åtagande om att i möjligaste mån undvika användningen av naturgrus.
- Sedan mark- och miljödomstolens yttrande lämnades till regeringen har EU-domstolen i ett förhandsavgörande förtydligat att kraven i EU:s fågeldirektiv gäller för alla vilt förekommande fåglar. SKB kompletterar därför underlaget såvitt avser fåglar, se avsnitt 8 nedan.

5. Tillståndsfrågan

Regeringen har funnit att den sökta verksamheten vid SFR är tillåtlig enligt miljöbalken. Regeringens beslut är bindande för domstolens efterföljande prövning om tillstånd och villkor. Domstolen ska alltså inte pröva tillåtligheten på nytt.

6. Villkorsfrågor

6.1 Allmänt

Vid domstolens huvudförhandling 2019 redovisade SKB förslag till villkor för den sökta verksamheten. SKB:s samlade förslag till villkor, prövotidsförfaranden och bemyndiganden redovisas i bilaga 1 till domstolens yttrande till regeringen (aktbil. 239).

SKB har sett över sina tidigare villkorsförslag och redovisar nedan vissa delvis justerade villkorsförslag. Ändringarna i villkorsförslagen är kursiverade. Villkorsnumreringen utgår från domstolens yttrande till regeringen, men har till följd av revideringar justerats i vissa avseenden. SKB:s samlade förslag till villkor, bemyndiganden och prövotidsföreskrifter redovisas i Bilaga SFR-U K:19.

Revideringen av villkorsförslagen föranleds av att de praktiska förutsättningarna för vidtagande av skyddsåtgärder och försiktighetsmått i vissa avseenden har klargjorts inom ramen för den fortsatta planeringen och projekteringen av SFR-utbyggnaden.

Vid domstolens huvudförhandling 2019 var det också oklart hur utbyggnaden av SFR respektive uppförandet av Kärnbränsleförvaret skulle förhålla sig till varandra tidsmässigt. Det var också oklart hur de fortsatta tillståndsprövningarna av respektive projekt skulle förhålla sig till varandra. SKB valde därför att i båda målen presentera underlag för att bedöma potentiella kumulativa miljöeffekter av de båda projekten om dessa skulle sammanfalla i tiden.

SKB har i yttrande till domstolen den 15 februari 2022 uttalat sin önskan att tillståndsprövningen av SFR ska genomföras före motsvarande prövning av Kärnbränsleförvaret. De prövningsmässiga förutsättningarna för bergdrivning och hantering av bergmassor vid Kärnbränsleförvaret, och de effekter i form av exempelvis utsläpp av kvävehaltigt vatten som kan bli följden härav, kommer därmed inte att vara kända när villkor föreskrivs för SFR. Därmed saknas det förutsättningar att närmare bedöma de kumulativa miljöeffekterna av de båda projekten i samband med prövningen av SFR. Däremot kommer det att finnas ett fullgott underlag för en sådan bedömning vid den efterföljande prövningen av Kärnbränsleförvaret. Mot bakgrund härav föreslår SKB att frågor om särskilda villkor till följd av att bergarbetena från de två projekten kan sammanfalla i tiden lämpligen hanteras i den efterföljande prövningen av Kärnbränsleförvaret. Om det vid den prövningen visar sig att det finns risk för att bergarbetena sammanfaller i tiden, så finns det förutsättningar att då föreskriva villkor om kumulativ miljöpåverkan. SKB:s villkorsförslag nedan innehåller därför inga skrivningar om kumulativ miljöpåverkan.

6.2 Villkorsförslag och bemyndiganden som kvarstår oförändrade

Villkorsförslag 1 (allmänt villkor), 4 (etablering av bulleralstrande arbeten), 6 (kemiska produkter och avfall), 7 (damning), 8 (arbeten i vatten), 10 (utsläpp av länshållningsvatten från arbeten med utbyggnaden), 12 (dialogforum), 13 (omvärldsbevakning), 16 (ovanjordsanläggningens utformning), 17 (energiförbrukning och utsläpp av klimatpåverkande

gaser), 18 (kontroll) och 19 (åtgärdsprogram för bullerdämpande och trafiksäkerhetshöjande åtgärder) kvarstår oförändrade.³

I villkorsförslag 16 om ovanjordsanläggningens utformning hänvisas numera till Bilaga SFR-U K:21. Som nämns i avsnitt 4 ovan ersätter Bilaga SFR-U K:21 tidigare beskrivning av verksamhetsområdet ovan jord (Bilaga SFR-U K17). Villkorsförslag 16 innefattar därmed nu även utsläppspunktens lokalisering i enlighet med vad som redovisades vid huvudförhandlingen.

Tidigare föreslagna bemyndiganden till tillsynsmyndigheten, B1-B4, kvarstår oförändrade.

6.3 Buller från anläggningsarbeten (villkorsförslag 2)

SKB har tidigare föreslagit ett villkor med innebörden att buller från anläggningsarbeten under byggskedet för utbyggnaden av SFR ska begränsas i enlighet med vad som anges i Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser. Förslaget har mött invändningar och det har framförts önskemål om att de begränsningsvärden som ska gälla under byggskedet ska anges i villkoret istället för att villkoret hänvisar till Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser. SKB har ingen erinran mot att villkoret får en sådan utformning, även om det innebär att de riktvärden som anges i de allmänna råden därmed får karaktären av begränsningsvärden. I de allmänna råden medges 5 dB(A)-enheter högre värden vid verksamhet med begränsad varaktighet, t.ex. spontning och pålning. Dessutom medges 10 dB(A)-enheter högre nivåer vid enstaka kortvariga händelser, högst fem minuter per timme. Även i andra situationer medges högre riktvärden. När det gäller utbyggnaden av SFR, där anläggningsarbeten kommer att pågå under 3-5 år, är det inte möjligt att på förhand ange alla typer av situationer när det kan uppkomma behov av sådana kortvariga avsteg från riktvärdena. SKB föreslår att frågan hanteras genom att vederbörande tillsynsmyndighet bemyndigas att när skäl föreligger meddela tidsbegränsade avsteg från de i villkoret angivna begränsningsvärdena.

SKB har tidigare föreslagit att villkoret förses med en föreskrift om att ett överskridande av de angivna värdena ska åtföljas av omedelbara och tillräckliga åtgärder för att värdena ska innehållas inom tre månader eller den längre tid som tillsynsmyndigheten bestämmer. Även denna del av förslaget har mött invändningar. SKB godtar att föreskriften utgår.

Den del av villkorsförslaget som avser kontroll och anmälan till tillsynsmyndigheten kvarstår.

Villkoret bör träffa permanent- och fritidsbostäder i omgivningen. Korttidsboendet vid Igelgrundet är beläget inom Forsmarks industriområde och nyttjas tillfälligt av uppdragstagare och entreprenörer som är knutna till den kärntekniska industrin inom industriområdet. Villkoret bör inte träffa korttidsboendet.

Villkorsförslag 2 har numera följande lydelse:

Buller under utbyggnadsskedet får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid fasad vid permanent- eller fritidsbostäder i omgivningen än

³ Beträffande villkorsförslag 12 om dialogforum görs mindre justeringar för att villkorets lydelse ska överensstämma med motsvarande villkor som regeringen föreskrivit för tillåtligheten i KBS3-målet. Justeringarna innebär ingen materiell ändring förutom att kommunen kan föreslå att även organisationer ska delta i möten.

*Helgfri måndag-fredag (kl. 07–19) 60 dBA och (kl. 19-22) 50 dBA
Helger (kl. 07-19) 50 dBA och (kl. 19-22) 45 dBA
Natttid alla dagar (kl. 22–07) 45 dBA*

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer natttid över 70 dBA vid närmaste bostäders fasad ska begränsas.

Avvikelser från ovan angivna bullernivåer får ske efter tillsynsmyndighetens godkännande.

Ekvivalentvärdena ska baseras på de tidsperioder som anges i villkoret. I de fall bullrande verksamhet pågår endast en del av period ska den ekvivalenta ljudnivån beräknas för den tid under vilken den bullrande verksamheten pågår, dock minst en timme.

SKB ska anmäla till berörd tillsynsmyndighet när byggskedet påbörjas och avslutas. Kontroll ska ske genom omgivningsmätning eller genom närfältsmätning i kombination med beräkning. Kontroll ska ske dels i samband med att uppförande påbörjas, dels i enlighet med kontrollprogram för verksamheten. Resultatet av kontrollerna ska redovisas till berörd tillsynsmyndighet.

6.4 Buller från verksamheten (villkorsförslag 3)

På samma sätt som beträffande villkorsförslag 2 ovan, utgår den tidigare föreslagna föreskriften om att ett överskridande ska åtföljas av omedelbara och tillräckliga åtgärder för att värdena ska innehållas inom tre månader eller den längre tid som tillsynsmyndigheten bestämmer. I övrigt kvarstår villkorsförslaget oförändrat.

I likhet med villkorsförslag 2 bör villkoret träffa permanent- och fritidsbostäder i omgivningen men inte korttidsboendet vid Igelgrundet.

Under utbyggnadsfasen kommer villkor 2 och 3 att gälla parallellt vilket innebär att olika begränsningsvärden kommer att gälla för olika delar av verksamheten. SKB anser att frågor om tillämpningen av villkoren under utbyggnadsfasen lämpligen bör hanteras och följas upp inom ramen för kontrollprogrammet och tillsynen.

Villkorsförslag 3 har nu följande lydelse:

Buller från verksamheten under drifttiden får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid permanent- eller fritidsbostäder i omgivningen än

*Dagtid vardagar (kl. 06–18) 50 dBA
Natttid (kl. 22–06) 40 dBA
Övrig tid 45 dBA*

Ekvivalentvärdena ska baseras på de tidsperioder som anges i föregående stycke. I de fall bullrande verksamhet pågår endast en del av period ska den ekvivalenta ljudnivån beräknas för den tid under vilken den bullrande verksamheten pågår, dock minst en timme.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA vid närmaste bostäder får inte utföras natttid (kl. 22-06). Kontroll ska ske

genom omgivningsmätning eller genom närfältsmätning i kombination med beräkning.

Kontroll ska ske dels när driftskedet *för utbyggt SFR* inleds, dels vid större förändringar i verksamheten som kan påverka bullerförhållandena. Resultatet av kontrollerna ska redovisas till berörd tillsynsmyndighet. Därutöver ska kontroll ske i enlighet med kontrollprogram för verksamheten.

6.5 Transporter (villkorsförslag 5)

SKB har tidigare föreslagit ett villkor om att verksamhetsanknuten tung trafik får anlända till eller avgå från anläggningsområdet för SFR endast mellan kl. 06 och 22 helgfri måndag – fredag och mellan kl. 08 och 15 lördagar samt att sådan trafik under övrig tid får anlända eller avgå vid högst 100 tillfällen per år.

Villkorsförslaget bygger på ett motsvarande villkorsförslag som redovisats i KBS3-målet. Det villkorsförslaget är dock utformat på så vis att transporter under ”övrig tid” får anlända eller avgå vid högst 100 tillfällen per år *eller det högre antal som tillsynsmyndigheten, till följd av oförutsedda händelser, kan godkänna i förväg.*

Det grundläggande syftet med villkoren är att begränsa risken för att SKB:s anläggningsprojekt ger upphov till trafikrelaterade störningar för personer som bor utmed riksväg 76. Det bör dock understrykas att SKB kommer att vidta ett flertal olika åtgärder för att begränsa risken för sådana störningar:

- Det i särklass mest omfattande transportbehovet avser de bergmassor som uppkommer i projektet och som inte ska användas för konstruktionsändamål inom Forsmarks industriområde. SKB avser att så långt möjligt transportera bort dessa bergmassor sjövägen genom utskeppning från Forsmarks industrihamn. Fortsatta utredningar har bekräftat att förutsättningarna för sådana sjötransporter är goda. Även annat gods till eller från de båda anläggningarna skulle kunna skeppas via industrihamnen. Detta är ägnat att minska störningar från tung trafik på riksväg 76. När det gäller bergmassor som av olika skäl behöver transporteras bort med bil (exempelvis för lokal avsättning) bedömer SKB att det bör finnas goda förutsättningar att planera uttransporter av sådant material till tider som är ”tillåtna” enligt villkoret.
- Vid domstolens huvudförhandling 2019 föreslog SKB dessutom ett särskilt villkor om åtgärdsprogram för bullerdämpande åtgärder, enligt vilket permanentboende längsmed riksväg 76 som till följd av utbyggnaden av SFR bedöms utsättas för bullernivåer utomhus vid fasad över 60 dBA dygnsekvivalent ljudnivå eller över 75 dBA maximal ljudnivå ska erbjudas bullerskyddande åtgärder. Detta är en permanent åtgärd som minskar störningar från all trafik längs med vägen.

SKB råder inte över trafiken på allmän väg och det är inte lagligen möjligt att i ett tillstånd till SFR (eller Kärnbränsleförvaret) begränsa förutsättningarna för trafik på allmän väg. Villkoret hindrar alltså inte att tung trafik kör på riksväg 76 vid en ”otillåten” tidpunkt och orsakar störning för boende och därefter pauser för att anlända till Forsmarks industriområde vid en tidpunkt som är ”tillåten”. Det kommer inte heller att vara möjligt att hänföra viss tung trafik på riksväg 76 till någon av SKB:s anläggningar. Det förekommer idag omfattande tung trafik på riksväg 76 och SKB känner till flera pågående och planerade projekt som medför och kommer att medföra tung trafik på aktuell del av riksvägen.

SKB bedömer att villkorsförslag 5, i dess förutvarande lydelse, i värsta fall riskerar att leda till omfattande störningar och förseningar i utbyggnaden av SFR. Byggskedet innefattar bland annat vissa produktionscykler med gjutning som kräver kontinuerlig försörjning med betong för att produktionscykeln inte ska stoppas. Begränsningen till 100 transporter per år under ”övrig tid” skulle till exempel kunna innebära att pågående gjutningsarbeten som tvingats avbrytas, måste rivras. Det kan också uppkomma yttre händelser, exempelvis väderrelaterade händelser, som medför att vägtrafiken är hänvisad till vissa tider på dygnet. En sannolik konsekvens av villkorsförslaget är att byggskedet för SFR-utbyggnaden blir mera utdraget i tid.

Villkorsförslaget behöver därför kompletteras med en ”ventil” som möjliggör för fler än 100 transporter per år under ”övrig tid”, vilket lämpligen utformas som ett bemyndigande för berörd tillsynsmyndighet att medge avvikelser från de begränsningar som anges i villkoret.

SKB har därtill identifierat ett ytterligare tillämpningsproblem med den nuvarande utformningen av villkorsförslaget. Eftersom syftet med villkoret är att begränsa antalet tunga transporter på riksväg 76 vid störningskänsliga tider, framstår det inte som motiverat att även reglera tung trafik inom industriområdet. Gods som anländer till Forsmarks industriområde under ”tillåtna” tider kan exempelvis komma att omlastas för vidare, intern, transport mellan Söderviken och Stora Asphällan, och sådana interna transporter medför inte störningar för boende längs med riksväg 76. För att villkoret bättre ska överensstämma med sitt syfte behöver därför ”anläggningsområdet för SFR” ändras till ”Forsmarks industriområde”. I tillståndet för SFR bör villkoret avse tung trafik med anknytning till SFR, i tillståndet för Kärnbränsleförvaret bör villkoret avse tung trafik med anknytning till Kärnbränsleförvaret. När det gäller samordnade transporter, dvs. transporter med gods som är avsett för båda anläggningsprojekten, får det ankomma på SKB att hänföra transporten till den ena eller andra anläggningen.

Villkorsförslag 5 har nu följande lydelse:

Tung trafik med anknytning till SFR får *anlända till eller avgå från Forsmarks industriområde* endast mellan kl. 06 och 22 helgfri måndag till fredag och endast mellan kl 08 och 15 på lördagar. Under övrig tid får sådan tung trafik *med anknytning till SFR* anlända till eller avgå från *Forsmarks industriområde* vid högst 100 tillfällen per år. Uppgift om antalet ankomster eller avgångar *under övrig tid enligt ovan* ska ingå i den årliga miljörapporten.

Avvikelse från begränsningarna i stycket ovan får ske efter godkännande av berörd tillsynsmyndighet.

6.6 Utsläpp av vatten (tidigare villkorsförslag 9 och 10)

6.6.1 Allmänt om utsläpp av vatten

SKB har tidigare föreslagit att *spillvatten* ska ledas till reningsverk före utsläpp till recipient samt att *lakvatten från bergupplag* vid SFR ska genomgå rening i sedimentationsbassäng och därefter ledas till reningsverk som är dimensionerat för att kunna rena bort 16 ton kväve per år och inte överskrida en utgående kvävehalt på 8 mg/l när den årliga mängden renat kväve understiger 16 ton.

När det gäller *länshållningsvatten från arbeten för utbyggnaden* av SFR har SKB föreslagit rening med avseende på olja och suspenderade ämnen före utsläpp, jfr villkor 10, som bör gälla i oförändrad utformning. När det gäller *länshållningsvatten från driften* av den befintliga undermarksdelen och av de framtida undermarksdelarna efter utbyggnad, har SKB inte föreslagit något särskilt villkor.

SKB har, bland annat vid huvudförhandlingen 2019, redovisat bedömningar av de förväntade kväveutsläppens effekter på vattenmiljöerna i ett scenario som kallats ”toppåret”, dvs. om det största tänkbara kväveutsläppet från SKB:s båda undermarksprojekt skulle sammanfalla under ett och samma år.⁴ De tidigare redovisade villkorsförslagen utgick från dessa bedömningar.

Som ovan redovisats bör frågor om särskilda villkor eller skyddsåtgärder till följd av att bergarbetena från de två projekten kan sammanfalla i tiden hanteras i den kommande prövningen av Kärnbränsleförvaret, när förutsättningarna att begränsa kväveutsläppen från Kärnbränsleförvaret är kända. De villkor som föreskrivs för SFR-utbyggnaden kan då ligga till grund för den prövningen. SKB har därför sett över villkorsförslagen och åtagandena med utgångspunkten att eventuella kumulativa effekter inte ska regleras i tillståndet för SFR.

SKB har fortsatt att utreda förutsättningarna för att rena de olika vattenströmmarna på kväve och andra potentiellt övergödande ämnen. Såvitt gäller *länshållningsvatten från bergarbeten för utbyggnaden* av SFR gör SKB bedömningen att det sannolikt är möjligt att åstadkomma någon form av kväverening, men att det med hänsyn till de låga koncentrationerna av övergödande ämnen i detta vattenflöde är oklart vilken reningseffekt som kan uppnås. Det är därför inte möjligt att föreskriva villkor med funktionskrav avseende kväverening av länshållningsvatten eller begränsningsvärden för kvävehalt i utsläppt länshållningsvatten.

Mot bakgrund av att kväveutsläppen från SFR-utbyggnaden saknar betydelse för uppnåendet av relevanta miljö kvalitetsnormer och inte riskerar att medföra någon beaktansvärd skada på omgivande Natura 2000-områden, finns det inte heller några tvingande skäl som motiverar krav på ytterligare reningsåtgärder utöver de som SKB har åtagit sig. Eftersom bergarbetena kommer att påbörjas i ett relativt tidigt skede och därefter pågå endast i cirka tre års tid, ser SKB inte heller att det finns praktiska förutsättningar att skjuta upp frågan om kväverening av länshållningsvatten från bergarbetena under en provotid.

Som slutliga villkor, utöver det sedan tidigare redovisade villkor 10 om länshållningsvatten från bergarbeten för utbyggnaden, föreslår SKB dels ett villkor för utsläppet av spillvatten (villkorsförslag 9), dels ett villkor för utsläpp av kväveförorenat vatten från bergarbeten (nytt villkorsförslag 11). Dessa redovisas nedan.

6.6.2 Utsläpp av spillvatten (villkorsförslag 9)

SKB vidhåller förslaget att det ska föreskrivas att spillvatten ska ledas till reningsverk före utsläpp till recipient (första stycket i villkorsförslag 9).

SKB föreslår att frågan om rening av lakvatten från bergupplag med avseende på kväve regleras i ett särskilt villkor, se villkorsförslag 11 nedan.

Villkorsförslag 9 har därför numera följande lydelse:

Spillvatten ska ledas till reningsverk före utsläpp till recipient.

6.6.3 Rening av kväveförorenat vatten från bergarbeten (nytt villkorsförslag 11)

SKB:s tidigare villkorsförslag 9 innebär ett krav på att lakvatten från bergupplag ska omhändertas i ett reningsverk som ska ha viss angiven kapacitet. För att kväverening i ett konventionellt reningsverk ska bli effektiv, krävs det emellertid en relativt hög kvävehalt i det

⁴ Se SKB:s presentation nr 28 från huvudförhandlingen: ”Naturmiljö – hav”, bild 17-20.

ingående vattnet vilket bland annat exkluderar länshållningsvatten från sådana reningsprocesser. SKB har därför i det fortsatta projekteringsarbetet undersökt andra möjliga sätt att omhänderta kväveförorenat vatten från bergarbetena, inkluderat länshållningsvatten. SKB föreslår därför, istället för tidigare villkorsförslag, att ett mer teknikneutralt villkor föreskrivs som tar sikte på både lakvatten och länshållningsvatten.

Villkorsförslag 11 har nu följande lydelse:

Lakvatten från bergupplag och, om möjligt, länshållningsvatten under byggskedet, ska samlas upp, behandlas och kontrolleras med avseende på kväveföroreningar. Behandlingen får avbrytas när kvävehalten i utgående vatten minskat till nivåer där behandlingen inte längre blir effektiv.

6.7 Utsläpp till luft (tidigare villkorsförslag 11)

SKB har tidigare föreslagit ett villkor om att egna och upphandlade maskiner och fordon ska uppfylla vid var tidpunkt gällande miljökrav enligt Trafikverkets generella miljökrav vid entreprenadupphandling eller motsvarande riktlinjer med minst likvärdiga miljökrav.

SKB har alltså för avsikt att i den egna verksamheten, liksom i samband med upphandling av entreprenader för SFR-utbyggnaden, ställa krav på hög miljöprestanda för de fordon och maskiner som används i den ansökta verksamheten. SKB har dessutom föreslagit ett särskilt villkor om åtgärder för energiförbrukning och begränsande av utsläpp av klimatpåverkande gaser (se villkorsförslag 17 i Bilaga SFR-U K:19). SKB anser inte att det är lämpligt att dessutom i villkor hänvisa till Trafikverkets generella miljökrav i ett villkor som avses gälla under såväl uppförandet som hela den återstående drifttiden för SFR.

Att SKB:s krav på egna och upphandlade maskiner och fordon som ett minimum ska motsvara högt ställda miljökrav, kvarstår som ett åtagande i målet. SKB frånfaller dock, av ovan angivna skäl, det särskilda villkorsförslaget.

6.8 Åtgärder för att reducera belastning av övergödande ämnen på recipienten (tidigare villkorsförslag 14)

SKB har tidigare föreslagit ett villkor om åtgärder i form av exempelvis anläggande av våtmark, efterbehandling av avloppsvatten eller strukturkalkning av lerjordar eller liknande åtgärder. Villkorsförslaget syftade till att kompensera för de kväveutsläpp som, trots vidtagna skyddsåtgärder, sker från SFR till Öregrundsgrepen. Förslaget ska bland annat förstås mot bakgrund av de begränsade möjligheter som finns att rena länshållningsvatten från utbyggnadsarbetena med avseende på kväve.

SKB har angett att länshållningsvatten från utbyggnadsarbetena kommer att renas med avseende på olja och suspenderade ämnen och om möjligt behandlas med avseende på kväveföroreningar. SKB har vidare redovisat att länshållningsvattnet, under byggskedet, ska släppas ut ca 50 meter söder om Stora Asphällan. Genom utsläpp i den punkten undviks eventuell lokal kvävepåverkan eftersom flödet följer kylvattenströmmen till kärnkraftverket. Under drifttiden av det utbyggda SFR kommer länshållningsvatten, som då inte längre är kvävepåverkat, att släppas ut i hamnbassängen.

Vid huvudförhandlingen 2019 diskuterades förutsättningarna för att anlägga våtmark för att kompensera för de kväveutsläpp som verksamheten vid SFR kan ge upphov till. Diskussionen tog sin utgångspunkt i de kumulativa utsläpp av kväve som beräkningsmässigt kunde bli fallet

om undermarksarbetena i SKB:s båda slutförvarsprojekt skulle sammanfalla i tiden. Sedan dess har SKB genomfört en förstudie och identifierat ett antal tänkbara objekt som skulle kunna användas för lämpliga åtgärder. SKB har alltså för avsikt att anlägga en våtmark eller vidta andra lämpliga åtgärder för att reducera den generella belastningen av övergödande ämnen på recipienten. SKB:s avsikt är dock att i första hand, så långt det är rimligt, reducera belastningen av övergödande ämnen på recipienten genom utsläpps begränsande åtgärder i den egna verksamheten. När det gäller kväve hänger frågan om åtgärder i recipienten naturligen ihop med Kärnbränsleförvaret som kommer att ha en mycket lång byggtid och som därmed, enligt vad som redovisats i KBS-3-målet, kan komma att medföra utsläpp av kvävehaltigt läns hållningsvatten under lång tid. Eventuella åtgärder i recipienten eller omgivningen bör samordnas, exempelvis vad gäller dimensionering och utformning av lämpliga åtgärder. Dimensioneringen och utformningen av åtgärder bör baseras på faktiska kväveutsläpp och inte på teoretiskt och ”konservativt” beräknade utsläpp. Sammantaget innebär detta att frågan om åtgärder i eller utanför SFR för att begränsa belastningen av övergödande ämnen på recipienten bör skjutas upp under en provotid.

SKB erinrar om att utsläppen av övergödande ämnen från uppförande och drift av SFR inte innebär risk för skada på något Natura 2000-område och inte heller något äventyrande av uppnåendet av miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomsten Öregrundsgrepen. Det finns därför inte skäl att kräva att åtgärderna ska vara vidtagna vid någon särskild tidpunkt för att verksamheten ska vara förenlig med dessa regelverk. Åtgärderna syftar istället till att *över tid* kompensera för den belastning som verksamheten innebär. Provotiden bör tids- och innehållsmässigt samordnas med ett motsvarande provotidsförfarande i KBS-3-målet. SKB föreslår därför att redovisning ska ske senast ett år efter att frågan om tillstånd till Kärnbränsleförvaret har avgjorts.

SKB avser att gå vidare med att undersöka om det är praktiskt genomförbart att vidta åtgärder vid de lokaliseringar som identifierades i förstudien. För åtgärder utanför verksamhetsområdet innefattar detta bland annat möjligheterna att få åtkomst till aktuella mark- och vattenområden. Frågan om markåtkomst är också beroende av hur en eventuell anläggning för kväveavskiljning skulle dimensioneras. SKB konstaterar att det med dagens lagstiftning saknas möjlighet till tvångsvis markåtkomst för vidtagande av sådana åtgärder, varför åtgärderna förutsätter berörd markägarens frivilliga medverkan. Frågan om markåtkomst kommer därför att behöva klarläggas under provotiden.

SKB föreslår därför att domstolen, med stöd av 22 kap 27 § miljöbalken, skjuter upp frågan om slutliga villkor om åtgärder – inom eller utanför anläggningen – för att begränsa belastningen av övergödande ämnen i recipienten under en provotid. Under provotiden bör utsläppet av övergödande ämnen med lakvatten från bergupplag och med läns hållningsvatten från bergarbetena följas upp och bedömas med beaktande av vidtagna reningsåtgärder. Inom ett år efter det att tillståndsfrågan beträffande Kärnbränsleförvaret avgjorts ska SKB redovisa resultatet av vidtagna utredningar och åtgärder samt förslag på åtgärder som möjliggör reduktion av övergödande ämnen som motsvarar det samlade utsläppet av övergödande ämnen från SFR och Kärnbränsleförvaret. Krav på eventuella åtgärder bör samordnas med KBS-3-målet.

SKB har även övervägt möjligheten att föreskriva provisoriska föreskrifter under provotiden. SKB ser dock inte att det finns praktiska förutsättningar att genomföra ”provisoriska” kompensationsåtgärder, bland annat eftersom val av åtgärder bygger på de utsläpp som ska följas upp och bedömas under provotiden. SKB föreslår dessutom ett slutligt villkor som avser åtgärder för att begränsa utsläppen av kväveförorenat vatten under provotiden (se villkorsförslag 11). SKB anser därför inte att det finns någon kvarstående fråga som behöver regleras genom provisoriska föreskrifter under provotiden.

6.9 Masshantering (nytt villkorsförslag 14)

Frågan om den fortsatta hanteringen av de bergmassor som uppkommer i samband med bergarbetena är relevant för både utbyggnaden av SFR och uppförande och drift av Kärnbränsleförvaret. Såvitt avser SFR-utbyggnaden är arbetena som ger upphov till bergmassor relativt begränsade i tid (ca tre år). SKB vidhåller sin bedömning att det kommer att finnas avsättning för det bergmaterial som uppkommer vid SFR-utbyggnaden. De bergmassor som uppkommer vid utbyggnaden av SFR och som inte används i projektet (utfyllnad etc.) uppfyller biproduktkriterierna.

SKB har övervägt frågan om hur den fortsatta hanteringen av bergmassor bör regleras i tillståndet och inom ramen för tillsynen enligt miljöbalken. SKB föreslår ett villkor om redovisning av preliminär plan för hantering av uppkomna bergmassor som bygger på liknande villkor som föreskrivits i större infrastrukturprojekt.

Villkorsförslag 14 har nu följande lydelse:

SKB ska, senast tre (3) månader innan arbeten som ger upphov till bergmassor påbörjas, redovisa en preliminär plan för hantering av bergmassor till berörd tillsynsmyndighet. Planen ska innehålla en prognos för mängden bergmassor som förväntas uppstå under bergarbetena för SFR. En preliminär plan för extern avsättning av massor per mottagare och år ska också anges, tillsammans med uppgifter om mottagarens kapacitet och, i förekommande fall, tillstånd att ta emot massorna. En uppdaterad plan ska därefter redovisas årligen till berörd tillsynsmyndighet fram till och med det år då arbeten som ger upphov till bergmassor avslutas.

6.10 Kompensation för habitatförlust för fisk vid utfyllnad av vatten (villkorsförslag 15)

Vissa remissmyndigheter har framställt synpunkter på SKB:s förslag till villkor avseende kompensation för habitatförlust för fisk vid utfyllnad av vatten. SKB anför därför följande.

Enligt 11 kap 8 § miljöbalken är den som vill bedriva en vattenverksamhet som kan skada fisket skyldig att utan ersättning vidta och för framtiden underhålla behövliga anordningar för bland annat fiskets bestånd samt iakttä de villkor som i övrigt på grund av verksamheten kan behövas till skydd för fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller i angränsande vattenområde. Enligt 6 kap 5 § miljöbalken får domstolen om det är lämpligare, istället för att meddela sådana villkor som avses i 11 kap 8 § miljöbalken ålägga tillståndshavaren att betala en särskild avgift för främjande av fisket.

SKB:s villkorsförslag 15 är avsett att kunna omfatta antingen sådana fiskvårdande åtgärder som avses i 11 kap 8 § miljöbalken, eller fiskeavgift enligt 6 kap 5 § miljöbalken. SKB anser inte att det är motiverat att i tillståndet reglera huruvida fiskvårdande åtgärder ska vidtas eller om fiskeavgift ska betalas. Det bör kunna överlåtas på verksamhetsutövaren att avgöra vilket alternativ som är lämpligast. Det kan dock finnas skäl att förtydliga vilka åtgärder som en eventuell fiskeavgift ska användas till.

SKB vidhåller att det tidigare redovisade beloppet är beräknat enligt praxis och föreslår att beloppet bestäms i enlighet härmed. För det fall domstolen anser att det föreslagna beloppet är för lågt, överlåter SKB på domstolen att bedöma vilket belopp som istället ska anges.

Villkorsförslag 15 har nu följande lydelse:

Som kompensation för habitatförlust för fisk vid utfyllnad i vatten ska SKB betala en fiskeavgift om 170 000 kr som ska användas till fiskevårdande åtgärder inom Öregrundsgrepen eller kustmynnande vattendrag eller, i eget val, vidta lokala fiskevårdande åtgärder för motsvarande belopp. Eventuella vidtagna åtgärder, och kostnaderna för dessa, ska redovisas för tillsynsmyndigheten.

7. Natura 2000

Regeringen har i sitt beslut konstaterat att de utredningar som SKB har genomfört visar att de ekvivalenta bullernivåer som uppkommer i närliggande Natura 2000-områden som en följd av verksamheten vid SFR inte kommer att överstiga 45 dBA och att verksamhetens eventuella inverkan på fågellivet kan hanteras genom att de mest bullrande arbetena påbörjas utanför häckningsperiod. Regeringen har i sitt tillåtlighetsbeslut gjort bedömningen att kväveutsläppen förväntas få mycket begränsade effekter på vattenkvaliteten i Natura 2000-områdena. Regeringens slutsats är att det, enligt vad som framgår av utredningarna och med de försiktighetsåtgärder som SKB föreslagit, finns förutsättningar att ge Natura 2000-tillstånd om det behövs.

SKB vidhåller tidigare redovisade bedömningar vad avser påverkan på omkringliggande Natura 2000-områden. För det fall domstolen skulle bedöma att det i något avseende föreligger behov av s.k. Natura 2000-tillstånd, vidhåller SKB sitt reservationsvisa yrkande. Målet innehåller ett fullgott underlag för meddelande av sådant tillstånd.

8. Artskydd

SKB har ansökt om artskyddsdispens enligt 15 § artskyddsförordningen för att i samband med de kommande anläggningsarbetena avsiktligt ta bort eller flytta vissa orkidéer, fridlysta enligt 8 § artskyddsförordningen. SKB har därutöver framställt ett reservationsvist yrkande om artskyddsdispens för att även i övrigt skada fridlysta växter.

Regeringen har i sitt beslut konstaterat att SKB:s utredningar visar att de orkidéarter som kan påverkas av verksamheten har gynnsam bevarandestatus i området och att åtgärderna inte kommer att påverka bevarandestatusen för berörda arter, vare sig för de lokala eller de regionala populationerna. Regeringen ansluter sig till mark- och miljödomstolens bedömning att det finns förutsättningar att ge dispens från artskyddsförordningen i den mån det behövs.

Utöver orkidéer hyser verksamhetsområdet fåglar och vissa fladdermusarter. Den sökta verksamheten bedöms inte innebära någon otillåten påverkan på någon fladdermusart.

Sedan huvudförhandlingen i mark- och miljödomstolen och efter att mark- och miljödomstolen lämnade sitt yttrande till regeringen har EU-domstolen i ett förhandsavgörande i mars 2021 konstaterat att den svenska tillämpningen av artskyddsreglerna i vissa avseenden inte är förenlig med EU-rätten.⁵ Vidare har betänkandet *Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar* (SOU 2021:51) överlämnats till regeringen, varigenom ändringar av bestämmelser i artskyddsförordningen föreslås. Därefter har regeringen aviserat att ändringar av artskyddslagstiftningen ska genomföras inom en snar framtid.

⁵ EU-domstolens förhandsavgörande den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 ”Skydda Skogen”.

SKB konstaterar att regeringen i sitt tillåtlighetsbeslut den 22 december 2021, dvs. efter EU-domstolens dom, har konstaterat att verksamheten är tillåtlig. Regeringen har inte ansett att artskyddsbestämmelserna utgör hinder för den ansökta verksamhetens tillåtlighet.

Mot bakgrund av att den svenska artskyddslagstiftningen står inför omfattande ändringar inom kort avser SKB att inkomma med ett förnyat ställningstagande i fråga om verksamhetens förenlighet med de svenska artskyddsbestämmelserna när den nya lagstiftningen är beslutad. SKB förutser inte att de aviserade regeländringarna kommer att föranleda behov av ytterligare artskyddsdispenser. För det fall att mark- och miljödomstolen ändå skulle anse att dispens behövs för någon fågelart, yrkar SKB reservationsvis att sådan dispens meddelas enligt vad som framgår av yrkandena. SKB kan komma att precisera yrkandet, och skälen för detta, efter att de aviserade regeländringarna har genomförts.

SKB kan emellertid redan nu förutse att de svenska artskyddsbestämmelserna, som ett minimum, kommer att motsvara förbudsbestämmelserna i EU:s fågeldirektiv⁶ så som de ska tillämpas enligt EU-domstolens praxis. I ovan nämnt avgörande har EU-domstolen konstaterat att förbuden i artikel 5 i fågeldirektivet inte enbart omfattar fågelarter som upptas i bilaga 1 till fågeldirektivet, eller som är hotade eller som har en långsiktigt vikande populationstrend. EU-domstolen klargjorde därmed att artikel 5 i fågeldirektivet inbegriper alla vilda fåglar. SKB kompletterar därmed underlaget i målet med följande.

Fågellivet på Stora Asphällan är varierat. Sammanlagt drygt 40 arter är knutna till ön Stora Asphällan, varav merparten är knutna till lövskogen på öns västra del. Av dessa är 14 arter rödlistade och två omfattas av fågeldirektivets bilaga 1. De fågelarter som påträffats på Stora Asphällan förtecknas i Bilaga SFR-U K:20 till detta yttrande. Det område som kommer att tas i anspråk på öns västra del har, i jämförelse med vad som ursprungligen redovisades i tillståndsansökan, minskat och omfattar numera en mindre sumpskog och en strandäng norr om vägen till hamnen, ett vattenområde som fylls ut norr om ön och kanten av ett mindre lövskogsområde på västra delen av ön.

I samband med att anläggningsarbetena i naturmark påbörjas avverkas respektive röjs dessa områden, som en skyddsåtgärd, utanför häckningsperiod. Större anläggningsarbeten inom det befintliga verksamhetsområdet påbörjas utanför fåglarnas häcksäsong. Skyddsåtgärderna bedöms vara tillräckliga för att undvika att i området förekommande fåglar dödas eller fångas. Den sökta verksamheten kommer därmed inte att ge upphov till något avsiktligt dödande eller fångande av vilda fåglar. Skyddsåtgärderna bedöms även vara tillräckliga för att säkerställa att bon och ägg inte skadas eller förstörs.

Verksamheten är därmed förenlig med det skydd som följer av artikel 5 a–c i fågeldirektivet.

När det gäller förbudet mot avsiktlig störning enligt artikel 5 d i fågeldirektivet gäller förbudet, enligt direktivet, enbart i den mån störningarna inte saknar betydelse för att uppnå direktivets syfte.

Anläggningsarbetena och driften av den sökta verksamheten kommer till stor del att ske på mark som redan är tagen i anspråk. Intrånget i naturmark är därför begränsat. Som framgår ovan kommer större anläggningsarbeten att påbörjas utanför häckningsperioden. Genom att områden röjs respektive avverkas kommer särskilt störningskänsliga arter/individer att välja andra

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar.

boplatser. Därtill ska SKB tillse att bulleralstrande arbeten inte etableras under perioden 1 april–31 juli, vilket innebär att störning under häckningsperioden undviks.

Som framgår ovan bedömer SKB att verksamheten, med vidtagande av skyddsåtgärder, inte kommer att innebära någon oacceptabel störning av vilda fågelarter. Under alla omständigheter bedöms den sökta verksamheten inte innebära någon sådan kvalificerad störning som följer av fågeldirektivet. SKB bedömer således att den sökta verksamheten inte strider mot fågeldirektivets förbudsbestämmelser.

9. Övriga prövningsfrågor

Länshållningsvatten från den befintliga undermarksanläggningen leds bort genom ett befintligt pump- och ledningssystem för utsläpp i hamnbassängen. Pump- och ledningssystemet har inte tidigare varit föremål för tillståndsprövning enligt det vattenrättsliga regelverket. Eftersom pump- och ledningssystemet kommer att användas för bortledning av länshållningsvatten från den utbyggda, integrerade anläggningen, bör anläggningarna lagligförklaras enligt miljöbalkens övergångsbestämmelser. Skälen för lagligförklaring redovisas i tillståndsansökan, avsnitt 6.2. Domstolen har i sitt yttrande till regeringen (aktbil 239) tillstyrkt lagligförklaring och regeringen har i sitt tillåtlighetsbeslut den 22 december 2021 meddelat föreskrift om lagligförklaring. SKB överlåter åt domstolen att bedöma om det dessutom krävs att domstolen lagligförklarar det befintliga pump- och ledningssystemet i samband med att domstolen lämnar tillstånd till bortledning av länshållningsvatten genom pump- och ledningssystemet. SKB vidhåller sitt yrkande om att domstolen ska meddela föreskrift om lagligförklaring.

Domstolen har i sitt yttrande till regeringen bedömt att den ingivna MKB:n med kompletteringar uppfyller miljöbalkens krav och kan läggas till grund för den fortsatta prövningen. Regeringen har i sitt tillåtlighetsbeslut godkänt MKB:n. Enligt SKB:s uppfattning är rättsverkningarna av regeringens godkännande av MKB:n inte helt klarlagda. Enligt 6 kap 9 § miljöbalken, i den lydelse som ska tillämpas i målet, ska den myndighet som ska pröva ansökan i ett mål där det krävs en MKB genom ett särskilt beslut eller i samband med avgörandet av målet ta ställning till om MKB:n uppfyller kraven i 6 kap miljöbalken. Myndighetens ställningstagande får inte överklagas särskilt utan endast i samband med att målet överklagas. Det saknas veterligen förarbetsuttalanden och vägledande avgöranden om hur nämnda bestämmelse ska tillämpas i situationer som den aktuella där regeringen ska avgöra tillåtligheten som ett led i domstolens tillståndsprövning. SKB är öppen för en lagtillämpning som innebär att det även ankommer på domstolen att ta formell ställning till MKB:n i samband med att tillståndsfrågan avgörs. SKB vidhåller därför sitt yrkande och överlåter till domstolen att bedöma behovet av att ta ställning till det.

10. Verkställighetsförordnande

Regeringen har funnit att den sökta verksamheten vid SFR är tillätlig enligt miljöbalken, inklusive länshållning, utfyllnad av vattenområden och lagring av bergmassor. Ingen ansökan om rättsprövning av regeringens tillåtlighetsbeslut har inkommit inom föreskriven tid, och beslutet är därför definitivt. Tillåtlighetsbeslutet är bindande vid den efterföljande prövningen av tillstånd och villkor hos domstolen. Vid domstolsprövningen ska alltså tillåtligheten inte prövas på nytt. Detsamma gäller vid eventuell prövning i högre rätt. Tillstånd ska alltså meddelas och domstolens prövning, liksom en eventuell överprövning, tar i praktiken sikte på skyddsåtgärder och villkor.

I ett tidigt skede av den ansökta verksamheten kommer SKB att påbörja vissa arbeten i vatten såsom rördragningar till och från uttags- och intagspunkter samt förberedelser för utfyllnad av vattenområdet norr om Stora Asphällan i form av t.ex. uppförande av grumlingsskydd och andra nödvändiga åtgärder. Dessa åtgärder vidtas bland annat för att uppfylla föreslagna villkor om skyddsåtgärder vid arbete i vatten. Eventuellt kommer även en vall att anläggas i vattenområdet i ett tidigt skede, längsmed utfyllnadsområdets yttersta avgränsning. Åtgärderna omfattas av regeringens tillåtlighetsbeslut. De frågor som kan komma att bli föremål för Mark- och miljööverdomstolens prövning efter eventuella överklaganden avser huvudsakligen utformningen av enskilda villkor. SKB ser inte att arbetena i något avseende skulle kunna leda till några irreparabla miljöeffekter som har betydelse för förutsättningarna att eventuellt föreskriva ändrade villkor vid en överprövning. Det finns inget som hindrar Mark- och miljööverdomstolen från att ändra villkoren, eller föreskriva nya villkor för tillståndet, även om SKB har påbörjat den tillståndsgivna verksamheten med stöd av ett verkställighetsförordnande.

SKB är berett att ställa ekonomisk säkerhet för den vattenverksamhet som kan bli aktuell innan tillståndet vinner laga kraft.

Den planerade utbyggnaden av SFR syftar till att kunna ta emot rivningsavfall från de anläggningar som ingår i det svenska kärnkraftsprogrammet. Flera reaktorer har ställts av slutligt och projekten för nedmontering och rivning av reaktorer har kommit långt. Behovet av att kunna erbjuda slutförvarskapacitet för rivningsavfall inom kort är angeläget.

SKB anser att det finns goda skäl för ett verkställighetsförordnande.

11. Ärendets handläggning m.m.

SKB hemställer att mark- och miljödomstolens fortsatta handläggning sker samordnat med mål M 1417-22 om tillstånd till uttag av havsvatten för SFR:s behov. SKB önskar att målet handläggs så att verkställbart tillstånd kan föreligga under första kvartalet 2023. SKB ser gärna att en ny huvudförhandling genomförs före årsskiftet 2022/23.

Stockholm/Göteborg/Malmö den 31 mars 2022

Svensk Kärnbränslehantering AB, genom,

Per Molander
(enligt fullmakt)

Caroline Perlström
(enligt fullmakt)

Martin Johansson
(enligt fullmakt)

Bilagor:

Bilaga SFR-U K:18: Sammanställning över aktuella ansökningshandlingar som ingivits i målet.

Bilaga SFR-U K:19: SKB:s samlade förslag till villkor, bemyndiganden och prövotidsföreskrifter.

Bilaga SFR-U K:20: Vilda fåglar vid Stora Asphällan.

Bilaga SFR-U K:21: Verksamhetsområdet ovan jord.